

Landbruksplan

- vegen vidare -

2009 - 2012

Vedteken i kommunestyre 12.02.2009

INNHALD:

1.	Innleiing	2
2.	Verkemiddel	3
3.	Status og utviklingstrekk	3
4.	Innspel	5
	- utfordringar	6
	- innspel	6
5.	Målsetjingar og strategiar frå andre	6
	- Landbruks- og matdepartementet	6
	- Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	7
	- Regionalt miljøprogram for landbruket i S&Fj	7
	- Kommuneplan	7
6.	Diskusjon og drøfting	8
	6.1 Berekraft og bruksstruktur	8
	- Kommunale verkemiddel	8
	6.2 Forvaltning av kulturlandskap	11
	6.3 Landbruket som grunnlag for bygdeutvikling	12
	6.4 Finansiering	12
7.	Konklusjon	12
8.	Konkrete tiltak	13

Vedlegg:

- a) SMIL strategi
- b) Anna verkemiddelapparat for landbruket

1. Innleiing.

Kommunestyret vedtok i sak 07/345 i september 2007 å utarbeide ein landbruksplan. Utviklingskomiteen oppnemnde i sak 6/08, 4.02.2008 ein sakskomite landbruk.

Sakskomiteen si samansetjing er:

Saksordførar Laura Kvamme
Kjetil Kvåle
Jostein Flatland
Idar Kollsete
Jøril Hovland

Sakskomiteen har hatt 13 møter, 2 av desse møta var med organisasjonar i landbruket og organisasjonar med tilknytning til landbruket. I tillegg har 2 frå komiteen delteke i møte med sakskomite for Klima og Energi.

Mandatet til sakskomiteen er:

Sakskomiteen skal gje ei utgreiing av lokal utvikling i landbruket med eit særleg fokus på å utvikle ein berekraftig bruksstruktur, forvaltning av kulturlandskapet og landbruket som grunnlag for bygdeutvikling. Sakskomiteen skal og gje ei vurdering av lokal verkemiddelbruk med dette som siktemål. I den samanheng skal SMIL-strategien vurderast. Sakskomiteen skal involvere næringsorganisasjonane i landbruket og kompetansmiljø i arbeidet. Arbeidet bør samordnast mot arbeidet i sakskomite for klima og energiplan.

Sakskomiteen si forståing av omgrepa i mandatet:

Eit berekraftig bruk kan variera i storleik og ressursgrunnlag. Kor vidt bruket er berekraftig eller ikkje er avhengig av fleire viktige faktorar, mellom anna kva produksjon det er på bruket, investeringstrong og forventa økonomisk utbytte. Sakskomiteen meiner difor omgrepet berekraftig bruksstruktur ikkje er ein eksakt storleik men varierar alt etter ulike tilhøve. Berekraftig drift tek vare på ressursgrunnlaget og gir inntekt som dekkar kostnadene og gir eit vederlag for arbeidsinnsatsen som vert opplevd som rimeleg.

I omgrepet forvaltning av kulturlandskapet legg sakskomiteen at jordbruket sitt kulturlandskap skal haldast ope som trivsel og rekreasjonsfaktor for folk flest, det biologiske mangfaldet skal ivaretakast og landskapet skal og syne landbruket i ein historisk samanheng.

I omgrepet landbruket som grunnlag for bygdeutvikling legg sakskomiteen utvikling av næring/tenesteyting basert på ressursgrunnlaget på bruka.

2. Verkemiddel

Kommunen har desse verkemidlane:

LOVER OG REGLAR:

Jordlova §§ 9 og 12, om omdisponering av dyrka eller dyrkbar jord og deling av landbrukseigedom. Forskrifter om nydyrking og om veger i landbruket.

Konsesjonslova. Kan gje konsesjon, konsesjon på vilkår eller avslå konsesjon, jfr føremålet i konsesjonslova.

Odelslova §§ 27, 27a, 28 og 29, om lovbestemt bu og driveplikt. Kommunen har truleg ein praksis som er korkje restriktiv eller liberal, jf. klagesaker.

Skoglova §§ 5 – 11 om skogbrukstiltak.

Plan og bygningslova. Kommuneplan, arealdelen. Reguleringsplan. Endringar i arealbruken

Diverse forskrifter og retningslinjer.

ØKONOMISKE VERKEMIDDEL i 2008:

SMIL (spesielle miljøtiltak i jordbruket) og NMSK (nærings og miljøtiltak i skogbruket).

Tildeling på bakgrunn av sentrale retningslinjer og kommunal strategi:

- kr. 483 000,- i SMIL-midlar
- kr. 50 000,- i NMSK- midlar. Tildeling på bakgrunn av sentrale retningslinjer og lokal strategi.

Kommunebudsjettet:

- kr. 35 000,- til Forsøksringen
- kr. 75 000,- til veterinærvaktordninga
- kr. 40 000,- til betongundersøkjingar.

Personell:

2,0 stillingar knytt til jordbruk og vilt og fiskeforvaltning. 0,4 stillingar knytt til skogbruk. Deler av desse ressursane er pr november 2008 vakante, i tillegg blir ein delressurs selt til nabokommunen Leikanger.

3. Status og utviklingstrekk

Utviklingstrekk:

Tabell 1. Tal bruk og jordbruksareal

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tal Søkarar prod.tilskot	258	255	233	216	211	206	200	194
Dekar Jordbruksareal	25206	25469	25521	25895	26061	26338	25820	25719

I 1996 var det 242 bruk som søkte produksjonstilskot i landbruket. I år 1999 var det 233 bruk som søkte produksjonstilskot. I år 2000 vart Fjærland ein del av Sogndal kommune, og 35 ”nye” bruk kom til. I 2007 var det 194 bruk som søkte produksjonstilskot. Det har såleis vore ein avgang på 83 bruk i perioden 1996 til 2007.

Frå 1996 til 1999 auka jordbruksarealet frå 18 400 da til 19 900 da. Dette skuldast i hovudsak meir godkjent innmarksbeite. Då Fjærland vart ein del av kommunen auka arealet til 25 200 da, sidan auka det til 26 300 da i 2005 og ein nedgang til 25 700 da i 2007.

Tabell 2. Dyretal.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mjølkekyr	1.002	915	906	915	958	899	890	840	839
Ammekyr	42	80	82	66	76	78	81	107	95
Mjølkegeit	502	521	512	523	540	582	523	536	471
Vinterfora Sauer	7.561	7.697	7.855	7.682	7.953	7.592	7.259	7.019	6.882

Frå år 2000 til 2008 har tal mjølkekyr gått ned med 161 dyr eller 16,3 %. Tabellen viser vidare ein auke i tal ammekyr, nedgang i tal mjølkegeiter og nedgang i sauetalet.

Foto: Knut P Bøyum

Tabell 3. Tal bruk med mjølkeproduksjon

År	2000	2008
Tal bruk med mjølkeproduksjon	86	54
Tal mjølkeku pr. bruk	11,7	15,8

Den totale mjølkekvoten i kommunen er 4 414313 liter.

I 2003 var den 4 428 320 liter i 2005 var den 4 518 260 liter.

11 bruk har over 100 000 liter mjølkekvote, av desse er 6 samdrifter.

6 bruk har kjøpt over 20 000 liter mjølkekvote. 13 av dei aktive mjølkeprodusentane

har mindre enn 50 000 liter mjølkekvote. I 2007 vart det selt mjølkekvote frå 3 bruk, til saman 125 000 liter, samstundes vart det kjøpt 185 200 liter. Det vart løyvd bu-midlar til investering på 3 bruk, to av desse med mjølkeproduksjon i samdrift.

Sauetalet auka frå år 2000 til år 2004, og har sidan gått tilbake med over 1000 vinterfora dyr. I år 2000 var gjennomsnittsbuskapen 55 vinterfora sauer, i 2008 er det 70 vinterfora sauer. Samla viser dette nedgang i tal bruk i drift nedgang i husdyrhaldet og tydelege strukturendringar.

Foto: Knut P Bøyum

Tabell 4. Leigejord

114 bruk av i alt 194 bruk leiger jord. Dvs nær 59 % av dei aktive bruka leiger jord.

Leigd fulldyrka jord - Da	4.182
Leigd overflatedyrka jord - Da	469
Leigd beite - Da	2.378
Sum leigd areal - Da	7.029
% leigd areal	27,3
Tal bruk som leiger meir Enn 50 da fulldyrka jord	32
Tal bruk som leiger meir Enn 100 da fulldyrka jord	9
Tal bruk som leiger meir Enn 50 da jordbruksareal	51
Tal bruk som leiger jord Hjå 4 eller fleire eigarar	21

Omfanget av leigejord aukar. Svært få har langsiktige leigekontraktar. Dei fleste leigeforhold er basert på munnlege avtalar eit år om gangen.

4. Innspel

Komiteen har lagt stor vekt på å få innspel frå både landbruksnæringa og andre interessentar. Vi inviterte difor nokså breidt organisasjonar og lag til møte for å få innspel. Flg. møtte:

- Sogndal Bondelag (som også representerte Fjærland Bondelag)
- Sogndal og Leikanger bonde og småbrukarlag
- Sogndal Skogeigarlag
- Sogndal Sau og Geit
- Fjærland Sau og Geit
- Sogndal og Leikanger Bærlag
- Sognefrukt ba
- Nortura ba
- Lerum fabrikk as

Følgjande utfordringar og konkrete innspel kom fram gjennom møta:

Utfordringar:

- Landbruket må gjennomføre langsiktige investeringar basert på tilgang til og utnytting av arealressursane.
- Mjølkeproduksjon: Eldre bygningsmasse som ikkje er tilpassa framtidige krav. Mange små mjølkekvotar og drift basert på leigd areal utan langsiktig avtale.
- Må ha vesentleg større kvotar for å kunne gjennomføre naudsynte investeringar.
- Sauehald: Eldre bygningsmasse, små buskappar, generelt dårleg økonomi, drifta basert på leigd areal med kortsiktige avtalar.
- Fruktproduksjon: Konservesindustrien stort udekka behov for eple. Kontraktproduksjon og auka råvarepris for å auke produksjon.
- Plommeproduksjon krev store investeringar i sortering/pakking. Rom for auke i produksjon.
- Bærproduksjon: Råvare til industri, låge prisar. Konsummarknaden har store krav til kvalitet, kjøling sortering pakking.

Innspel:

- Landbruksorganisasjonane er positiv til streng handheving av lover og reglar som regulerar landbruket.
- Kommunen bør medverke til ein god bruksstruktur, redusere unødig lange transportavstandar.
- SMIL-midlar berre til landbruket. Stimulering til meir rasjonelt landbruk.
- Støtte til kjøp av mjølkekvote med ”friske” midlar.
- Støtte til viktig infrastruktur, for eksempel felles sorterings- og pakkeutstyr til plommeproduksjon.
- Lokale verksemdar ynskjer auka volumproduksjon av lammekjøtt og frukt/bær til foredling.
- Satsingsområde bør vera bioenergi og utmarksbaserte næringer
- Styrka lokal fagkompetanse.
- Indre Sogn er - og bør vera - eit kjerneområde i lammekjøttproduksjon.

5. Målsetjingar og strategiar frå andre

Landbruks- og matdepartementet

I LMD sin strategi for næringsutvikling 2007-2009 er den overordna strategien: Videreutvikle eksisterande og skape ny næringsverksemd med auka lønsemd, ved å ta i bruk mangfaldet av menneskelege og materielle ressursar i landbruket.

Sentrale omsyn i arbeidet skal vera

- likestilling og rekruttering
- marknadsorientering
- nettverks- og kompetansebygging

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

Revidert strategi for nærings- og bygdeutvikling (2008) har flg.hovudmål:
Bygdene i Sogn og Fjordane skal gi moglegeheiter for allsidig næringsverksemd, landbruksdrift og varierte buformer. Verksemdene og arealbruken skal ivareta kultur- og miljøverdiane og utvikle produksjonsevna.

Aktuelle strategiar for landbruket omfattar

- kompetanseutvikling
- marknadsorientering og produktutvikling
- nyskaping og omstilling (med grunnlag i naturlege fortrinn innafor mat, skog, natur, utmark, energi, kultur, rekreasjon og omsorg)
- nye bygdenæringar (mangesysleri)
- samhandling og samarbeid (i heile verdikjeda, kompetansestover)

Foto: Knut P Bøyum

Regionalt miljøprogram for landbruket i Sogn og Fjordane (2008)

Hovudmålsetjinga er å ta vare på og utvikle det opne og særmerkte kulturlandskapet i fylket.

Kommuneplan (2005 – 2015)

Hovudmålsetjinga for næringsutvikling og infrastruktur er at kommunen skal leggje til rette ein infrastruktur, og vere aktør og samarbeidspartnar i arbeidet med å utvikle eit variert, konkurransedyktig og berekraftig næringsliv.

Av strategiane for å nå målsetjinga er m.a.:

- stø opp om utvikling av småskalproduksjon og mangesysleri i landbruket
- leggje til rette for produktutvikling basert på utmarksressursar som jakt- og fiskerettar i landbruket
- arbeide for å sikre drift og vidare utvikling av næringsmiddelverksemdene i kommunen
- kommunen skal skape møteplassar og initiere møte mellom aktørar i næringslivet

Hovudmålsetjing for natur, kultur og reiseliv er at fjord, fjell, bre og friluftsområde - saman med eit levande og mangfaldig kulturliv - skal vere til glede og nytte for alle som oppheld seg i kommunen og regionen, samtidig som desse kvalitetane skal danne grunnlag for verksemdar innan reiselivet.

Av strategiane for å nå målsetjinga er m.a.:

- ta vare på det naturlege landskapsbilde i Sogndal, og skjerme sårbare område mot tap av biologisk mangfald og andre miljøverdiar
- restaurere og bevare kulturlandskapet
- vere pådrivar og samarbeidspartnar i arbeidet med utvikling av nye reiselivsprodukt i landbruket
- leggje til rette for nye produkt basert på natur, kultur og tradisjon

Foto: Knut P Bøyum

6. Diskusjon/drøfting i høve til mandatet:

6.1 Berekraft og bruksstruktur

Utviklinga i landbruket i Sogndal syner ein jamn nedgang i tal bruk i drift, nedgang i dyretal og frukt og bær-areal, medan den totale mjølkekvote i kommunen og jordbruksarealet i drift har vore nokolunde stabil. Buskapsstorleiken har auka men kompenserar ikkje nedgangen som fylgje av bruksnedlegginga. Leigejorda har eit stort og aukande omfang. Svært mykje av leigejorda har kortsiktige leigeavtalar og kan såleis ikkje gje grunnlag for langsiktig forvaltning og investering.

Kommunale verkemidlar:

Kommunen har verkemidlane i Plan og bygningslova og Jordlova i forvaltning av arealet i kommunen. I paragraf 9 i jordlova er det eit forbod om å gjera dyrka eller dyrkbar jord ueigna til matproduksjon og i paragraf 12 er det eit forbod mot å dela landbrukseigedommar.

Gjennom kommuneplan, arealdelen, kan arealbruken endrast frå jordbruksområde til andre føremål. For mindre areal kan arealbruken og delingsforbodet endrast gjennom dispensasjon.

Bu og driveplikt

Kommunen forvaltar regelverk knytt til konsesjonslova og odelslova. Praksisen har vore at søknader om fritak inntil tre år, er delegert til rådmannen.

Det er svært få som søker om permanent fritak. Berre gardsbruk med særansvar og særkommunikasjon får til vanleg permanent fritak. Landbruksnæringa ynskjer framleis streng praktisering av lovverket.

Komiteen meiner det er viktig å halda fram med den etablerte praksisen, der drift av jordbruksareal og busetnad vert vektlagt. I dei høva der desse momenta står mot einannan skal drift av jordbruksareal prioriterast.

Foto: Knut P Bøyum

Kortsiktige leigeavtalar

Leigejord utgjer 27 % av jordbruksarealet som er i drift. Det aller meste har kortsiktige leigeavtalar. Konsekvensen er at dette arealet ikkje vert vurdert som ein del av ressursgrunnlaget på bruket. Det får fylgjer i samband med investeringar og i samband med forvaltninga av arealet.

Kommunen har ikkje gode verkemidlar til å påverke denne utviklinga.

Men komiteen meiner at praktisering av lovforvaltninga har ein viss effekt. Ein restriktiv praksis i saker som gjeld bu- og driveplikt og ein liberal haldning til frivillig strukturrasjonalisering vil påverke dette i positiv lei. Til dømes frådeling av tun til bustad eller fritidsføre mål, og salg av jordviddene til naboeigedommar.

Jordvern

Det er ei nasjonal målsetjing å redusere avgangen av dyrka jord. Omdisponering av større samanhengande areal i Sogndal kommune skjer i hovudsak i samband med sentrumsutvikling og vegbygging. Omdisponering av mindre areal skjer meir spreidd i kommunen. Kommunen har kartlagt dei viktigaste jordbruksområda. Dei kommunale verkemidlane i høve til jordvern, ligg i forvaltninga av lovverket, jordlova og plan og bygningslova med reguleringsplan og kommuneplan. Komiteen meiner det skal vera ein høg terskel for omdisponering av dyrka jorda. Sær høg skal terskelen vera for dei mest verdifulle jordbruksområda. Det tyder at ved bustadbygging på den mest verdifulle dyrka jorda, skal det vera høg utnyttingsgrad, min. 2 bustadeiningar pr da. I sentrumsnære område bør utnyttingsgraden vera endå høgare.

Komiteen meiner at matjorda som vert fjerna ved nedbygging bør takast vare på og nyttast som vekstmedium. Det bør skipast ein "jordbank" som formidlar - eventuelt mellomlagring av - matjord som seinare kan disponerast som vekstmedium. Det må vera utbyggjar sitt ansvar å nytte matjorda på ein miljø-og landbruksmessig forsvarleg måte. Komiteen meiner Plan og bygningslova kan nyttast til å utvikle eit slikt system. Retningslinjer bør utarbeidast.

Økonomisk tilskot

Landbruket er ei viktig næring i Sogndal kommune. I tillegg til eigen verdiskaping og sysselsetjing er næringa råvareleverandør til dei største industriverksemdene i

kommunen (Lerum og Terina/Nortura). For den lokale næringsmiddelindustrien er det eit uttrykt ynskje om å ha dette konkurransefortrinnet, det å kunne nytte lokale råvarer som t.d. eple frå Sogn.

Det er difor eit heilskapleg syn på primærnæring og industriarbeidsplassar som ligg til grunn når komiteen meiner det er rett å gi økonomisk tilskot til landbruksnæringa. Sjølv om tilskotet for den einkilde brukar ikkje vil utgjere så store summar, er det viktig å gi ei oppmuntring til dei som vil satse i landbruket. Dette syner at kommunen er interessert i eit aktivt og levande landbruk, som og sikrar råstoff til næringsmiddelindustrien.

Støtte til kjøp av mjølkekvote.

Landbruksnæringa ønskjer at kommunen skal gi støtte til kjøp av mjølkekvoter. Kvotekjøp er vesentleg for å kunne auke produksjonen og dermed lønsemda på garden. Ein del kommunar har slik ordning der kommunen t.d. gir 30% av kvotepris i støtte. Ei samanstilling mellom kvar det vert gitt støtte til kvotekjøp og kvar kvotene aukar syner at det ikkje kan påvisast nokon direkte samanheng mellom støtte og kvoteutvikling i kommunen. Samstundes veit vi ikkje korleis endringane hadde vore utan kvotestøtte. I Sogndal har den totale kvoten auka med 2,1 % i perioden 2001 – 2006.

Komiteen meiner det er rett å prioritere dei som ynskjer å satse i eit visst omfang, og vil difor gå inn for at det vert gitt støtte til kjøp av mjølkekvote med 30% av kvotepris ved kjøp av kvote for meir enn kr. 25 000,- pr år, for kumjølkk og for geitemjølkk.

Støtte til planting av frukt og bær.

Eple og pære til pressing er eit viktig råstoff for fleire lokale verksemdar, det er ynskjeleg å sikre råstofftilgangen lokalt.

Komiteen meiner det bør stimulerast til planting av frukt og bær levert til lokal eller regional foredlingsindustri som kontraktproduksjon. Det skal utarbeidast reglar for støtte til slik planting.

Støtte til tiltak i sauehaldet.

Dei naturgitte tilhøva ligg svært godt til rette for kvalitetsproduksjon av lam i store

delar av kommunen. Det bør setjast i verk tiltak som stimulerar sauehaldet. Sauehaldet har etter kvart mange utfordringar. Gjerdehald mot utmark er ein av dei.

Komiteen meiner at utbyggingsområde som grensar til utmark som vert nytta til beite skal avgrensast med gjerde. Kostnaden her er utbyggjar sitt ansvar. Gjerdehald mot utmark kan støttast med SMIL-midler.

Kommunale personalressursar

Kommunen disponerer i dag 2,4 årsverk til jordbruk, skogbruk, fiske og viltforvaltning.

Det er komitéen si oppfatning at når det gjeld husdyrhald er det etablert gode rettleiingsordningar i bøndene sine egne selskap som Tine og Nortura. Dette er ei utvikling som har gått over tid og har erstatta tenester som tidlegare vart utført i kommunal regi.

Når det gjeld frukt og grovforproduksjon er Indre Sogn Forsøksring eit sentralt kompetanse- og rettleiingsmiljø. Sogndal kommune støtter Forsøksringen økonomisk. Komitéen er uroa over at så få som om lag 35 % av gardbrukarane er medlemmar i ringen. Dvs at 65% av næringa har dårlegare tilgang til rettleiingstenester innan jord og plantekultur. Men komitéen ser likevel ikkje at løysinga er å auke kommunale stillingar på dette området.

Sakskomitéen meiner at dei kommunale stillingane først og fremst skal nyttast til forvaltningsoppgåver. Det er ikkje naturleg å bygge opp att eit rettleiingsapparat i kommunen. Då er det viktigare at evt. ledige ressursar i forvaltninga vert nytta til ei førstelinje-teneste, dvs å kunne visa brukarane til rette kompetansmiljø.

Komitéen meiner også at både politikarar og administrasjon bør ha eit heilskapssyn på landbruksnæringa og vera oppteken av samarbeid mellom landbruk, kommune og næringsmiddelindustri. Ei framtidsretta tenking vil vera prosjektsamarbeid mellom desse aktørane som kan utløyse større løyvingar frå staten eller andre.

6.2 Forvaltning av kulturlandskapet

Landbruket har to sentrale samfunnsoppgåver, den eine er matproduksjon og den andre er å oppretthalde jordbruket sitt kulturlandskap. Gjennom effektivisering i jordbruket, nedgang i husdyrtalet og nedgang i jordbruksarealet endrar kulturlandskapet seg. Den mest merkbare endringa er at areal som har vore nytta til slått og beite ikkje lenger er i bruk og veks til med kratt og skog, bygningar som forfell og endring/nedgang i biomangfaldet. HSF har gjennom fleire år dokumentert viktige område i kommunen, kommunen har og gjennom sitt kartleggingsarbeid definert områder som viktige kulturlandskapsområde.

Foto: Knut P Bøyum

Kommunale verkemidler:

Smil-ordninga utgjør omlag kr. 500 000,- årleg. Ordninga skal i større grad spissast inn mot tiltak knytt til bruk, vedlikehald og skjøtsel av kulturlandskapet. Priorterte tiltak går fram i SMIL strategien; jf. vedlegg.

6.3 Landbruket som grunnlag for bygdeutvikling

Fylkesmannen sin strategi for nærings- og bygdeutvikling peikar på at dei menneskelege ressursane og den allsidige kompetansen i landbruket, både innan planteproduksjon, husdyrhald og tilleggsnæringar er viktig for framtidig utvikling i bygdene. Komiteen vil særleg peike på fylgjande områder med eit potensiale for vekst:

- Skogsvirke som grunnlag for bioenergi.
- Anna energiproduksjon basert på garden sine ressursar som grunnlag; t.d. vasskraft og metangass frå gjødsel
- Utmarksbaserte næringar der jakt og fiske og andre naturopplevingar er viktige element
- ”Inn på tunet”
- Anna tenesteproduksjon som utnyttar maskinparken i jordbruket, som snørydding, vedlikehald m.m.

Kommunale verkemidlar:

Kommunen er forbrukar av energi til oppvarming og skal i samband med restaurering/nybygg vurdere/prioritere biobrensel som energikjelde.

Kommunen er saman med andre offentlege aktørar kjøpar av tenester som ”Inn på tunet”-verksemdar tilbyr. Kommunen kan, når det er trong for desse tenestene, etterspørje dei hjå desse tilbydarane.

Komiteen føreslær og å setje av ein sum, kr. 20 000,- pr år. som skal nyttast til kompetanseheving for gardbrukarar. Dette skal nyttast særleg med tanke på utvikling av tilleggsnæringar. Interesserte kan søkje om reisestipend frå denne potten, eller søkje om støtte til å arrangere møte lokalt.

Det skal utarbeidast nærare reglar for bruk av denne ordninga.

Kommunen skal ha årlege møter med landbruksorganisasjonane. Kommunen skal og medverke til å arrangere opne møte der tema kan vera ulike bygdeutviklingstiltak.

6.4 Finansiering

Komiteen meiner at løyvinga til veterinær samarbeidet med Leikanger og Luster skal halda fram. Likeeins skal løyvinga til forsøksringen halda fram. Dette utgjer kr. 110.000,- pr år. Kr 40 000,- av løyvinga til betongundersøkingar vert omdisponert. I tillegg føreslær komiteen å auka løyvinga til landbruket med kr 100 000,- i 2009 og med ytterlegare kr. 50 000,- i 2010 og seinare. Slik at total løyving til landbruksføremål vert kr 300 000,- frå år og med 2010.

7. Konklusjon

Komiteen merka seg utviklinga i landbruket i kommunen. Ei sterk strukturendring har gått over fleire år og medført færre men større bruk i drift. Ein konsekvens er og ein nedgang i dyretalet, attgroing som konsekvens av mindre beitebruk og ein auke i leigejorda og kortsiktige leigeavtalar. Komiteen meiner det er viktig å leggje tilhøva til rette slik at landbruket i kommunen kan halda fram som ei sterk og framtidsretta næring.

Dei viktigaste verkemidlane vert styrt av ein nasjonal landbrukspolitik, men kommunen kan påverke utviklinga gjennom kommunal forvaltning av lover og reglar og gjennom stimuleringsiltak av ymse slag.

Foto: Knut P Bøyum

Komiteen legg fram forslag om fleire tiltak som ein meiner skal ha ein positiv effekt i utviklinga av landbruket:

8. Konkrete tiltak

- 8.1 Etablering av ein jordbank som sikrar at matjord ikkje forsvinn ved utbyggingar
- 8.2 Høg utnyttingsgrad ved omdisponering av verdifull dyrka jord.
- 8.3 Støtte til planting av frukt og bær kontraktproduksjon til konserverindustrien. Retningslinjer for støtte skal utarbeidast.
- 8.4 Støtte til kjøp av mjølkekvote for ku- og geitemjølke med 30% av kvotekjøp over kr 25.000.
- 8.5 Stimulering til kompetanseoppbygging innan tilleggsnæringar. Retningslinjer for støtte skal utarbeidast.
- 8.6 Auka løyvinga over to år frå kr 150.000 til kr. 300 000 i årleg støtte til landbruket.
- 8.7 Støtte til gjerdehald mot utmark gjennom SMIL-midlane.
- 8.8 Sterkare prioritering av SMIL-midlane mot bruk, vedlikehald og skjøtsel av kulturlandskapet. Tiltak som vil gje mindre enn kr. 3.000 i tilskot skal ikkje utløyse løyving.

SMIL OG NMSK-STRATEGI.

STRATEGI FOR BRUK AV TILSKOT TIL SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL).

Bakgrunn/føremål.

Strategien er utforma på bakgrunn av *Forskrift om tilskot til spesielle miljøtiltak i jordbruket*. Føremålet med tilskot til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremje natur – og kulturminneverdiane i jordbruket sitt kulturlandskap og redusere ureining frå jordbruket, utover det som kan ventast gjennom vanleg jordbruksdrift.

Det heiter i retningslinene at : ” *Tiltak i jordbrukets kulturlandskap skal fremme kunnskapsverdier, opplevelsesverdier og bruksverdier gjennom vedlikehold, skjøtsel og istandsetting. Natur – og kulturminneverdier omfatter biologisk mangfold og økosystemer, kulturminner og kulturmiljøer, gammel kulturmark, videreføring av kulturarv (kunnskaper, tradisjoner og teknikker), mulighet for opplevelser, friluftsliv og et variert landskapsbilde*”.

Kven kan søkje.

Tilskot kan gjevast til føretak eller eigarar som driv/ eller eig ein landbrukseigedom, eller til einkvar som er registrert i Einingsregisteret og som har løyve frå eigar av landbrukseigedom til gjennomføring av prosjekt eller tiltak. Sogndal Kommune ynskjer å prioritera fellestiltak.

Kva kan det søkjast til.

Landbruket sitt kulturlandskap er svært viktig både for utøving av friluftsliv og for landskapsbiletet. Den største utfordringa vi ser er at kulturlandskapet gror att. SMIL – midlane er det viktigaste kommunale verkemiddelet for å hindre attgroing og fyrste prioritet til bruk av midlane vil difor vera bruk, skjøtsel og vedlikehald av kulturlandskap som er svært viktige for landbruket og for ålmenta. I tillegg vil kommunen prioritera tiltak mot attgroing i områder som er viktige for å ivareta av det artsmangfaldet.

Prioritering.

Ein vil og prioritera tiltak for tilrettelegging for tilkomst til areal med fri ferdsel, m.a. parkeringsplassar og stiar knytt til sjø og vatn, tilrettelegging av stiar og vegar for ålmenta, t.d. stølsvegar og gamle bygdevegar. Til dømes kan gjerd mot utmark medverke til å oppretthalde beitebruken. Det er og eit ynskje å ta vare på bygningar og bygningsmiljø og å restaurere og leggje til rette for opplevingar knytt til kulturminne.

På denne bakgrunn ønskjer kommunen å prioritere følgjande:

- Skjøtsel av kulturlandskap med tiltak knytt til opning og stell av landskap. Dette særleg i områder av kommunen som er viktige for ålmenta og områder som er kartlagt som viktige naturtypar i biologisk mangfold. Tilskot inntil 70 % av godkjent kalkyle.
- Rydding av skog/kratt som hindrar utsyn frå vegar. Tilskot inntil 70 % av godkjent kalkyle.
- Tilrettelegging av tilkomst til areal med fri ferdsel ,m.a. parkeringsplassar og stiar knytt til friluftsområder. Tilskot inntil 70 % av godkjent kalkyle.
- Restaurering av bygningar og andre kulturminner av spesiell verdi. Inntil 30 % av godkjent kalkyle.

Tiltak som vil gje mindre enn kr. 3000,- i tilskot skal ikkje utløyse løyving.

STRATEGI FOR TILSKOT TIL NÆRINGS – OG MILJØTILTAK I SKOGBRUKET (NMSK).

Bakgrunn og føremål.

Strategien er utforma på grunnlag av *Forskrift om tilskot til nærings- og miljøtiltak i skogbruket.*

Hovudmålet i skogbruksplanen for Sogndal kommune (vedteken i Kultur og Næringsutvalet 20.06.01 sak 0018/01) er å stimulera til rasjonelle tiltak og auka aktiviteten innan skogbruksnæringa, sikra ressursgrunnlaget og betra forvaltning av skogareala, i samsvar med statlege og kommunale føresegner og planar.

Føremålet med tilskot til nærings- og miljøtiltak er at det ut frå lokale prioriteringar vert stimulert til auka verdiskaping i skogbruket samstundes som miljøverdier knytta til biologisk mangfald, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen vert tekne vare på og vidareutvikla. For å stimulera til utvikling av kvalitetsskog kan det gjevast tilskot til ungsogspleie og andre kvalitetsfremjande tiltak. Dette omfattar og tilskot til skjøtsel av skog i kantsoner og i samanheng med kulturminner.

Kven kan søkje.

Tilskot kan løyvast til skogeigarar med meir enn 10 da produktiv skog. Grensa på 10 da kan fråvikast når det er samarbeidstiltak.

Kva kan det søkjast til.

Det kan gjevast tilskot til bygging av nye eller ombygging av eksisterande skogsvegar når dette bidreg til heilskapsløysingar som gjev grunnlag for utnytting av skog – og utmarksressursane. Det er ynskjeleg å halda aktiviteten i skogen minst på dagens nivå. Kommunen ynskjer og å leggja til rette for friluftsliv og naturopplevingar i utmark. Tilgjenge til utmark vert viktig for å kunne stella skogen og få til eit variert skogbilde. Det inneber at vegplanlegging og vegbygging er viktige tiltak. Fylkesmannen forvaltar tilskot til vegbygging.

Tilskot til skogkultur. Det bør plantast eller foryngast 600 dekar per år. Det kan gjevast tilskot til planting og markarbeid. På dei fleste hogstflatene er det trong for ymse etterarbeid. Det kan gjevast tilskot til etterarbeid og ungsogpleie som rydding og avstandsregulering. Det er trong for å setje av midlar til drift i vanskeleg terreng.

Prioritering.

- Leggje til rette for uttak av hogstmode tømmer og anna trevirke til bioenergi.
- Stimulere til forynging av skogen ved tilplanting av hogstfelt.
- Stimulere til uttak av skog i vanskeleg terreng.
- Gje støtte til etterarbeid/rydding etter skogsdrift

Tiltak som vil gje mindre enn kr. 3000,- i tilskot skal ikkje utløyse løyving.

Anna verkemiddelapparat i landbruket.

Forsøksringen Sogn og Fjordane, tlf 57656080. Rådgjeving med hovudvekt på jord og plantekultur.

Økoringen Vest, tlf. 57672641. Rådgjeving med hovudvekt på økologisk jord og plantekultur.

Nortura, tlf. 51574500. Rådgjeving og planlegging med hovudvekt på kjøtproduksjon på storfe, gris, sau og fjørfe.

Johannes Nedrebø, gris og sau, tlf. 57834241

Arild Grimeland, storfe, tlf. 57834279

Knut Erik Ree, bygning, tlf 95138287

Tine, tlf 03080. Rådgjeving og planlegging innan mjølkeproduksjon.

Fagsjef Kjersti Sognnes tlf. 95758720

Regionansvarleg Oddfrid Vange Bergfjord, tlf 99519723

Rådgjevar Jan Ove Lotsberg, tlf. 95109363, (samdriftsavgjald)

Rådgjevar Oddvar Sandal, tlf. 95207076, (byggningsplanlegging)

Innovasjon Noreg, www.innovasjon Norge.no, tlf. 57651940

Økonomisk rådgjeving i samband med finansiering av investeringar, eventuelt andre prosjekt. Finansiering.

Rune Lotsberg, landbruk, tlf. 57825756

Tor Holsen, tilleggsnæringar, tlf 57825752

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, landbruksavdelinga, tlf. 57723200.

Geirmund Dvergsdal tlf. 97197092, (gardsmat m.m.)

Roar Werner Vangnes tlf 90629730, (bygdeturisme m.m.)

Sogn og Fjordane Skogeigarlag, tlf 57723280. Rådgjeving og planlegging innan skog og utmarksbasert næring.

Leif Laache tlf. 90578759 (skogbruksplan)

Arnt Laukeland tlf. 99163200 (bioenergi)

Gunn Aase Moldestad tlf. 48144518 (utmarksbasert reiseliv)

Norsk Bygdeturisme og Gardsmat, tlf 22054640 www.nbg-nett.no

Interesseorganisasjon for bygdeturisme og gardsmat

Inn på Tunet, e –post, www.innpaaturnet.no

Garden som ressurs for opplærings-, helse- og sosialsektor

Det Kongelege Selskap for Noges Vel, tlf 74015660.

Næringsutvikling for lokalsamfunn. Også fleire legat.

Sogn Næring, Paal Fosdal, tlf. 90639859. www.sognnaring.no

Sogndal kommune sitt næringssekskap